

О.М. Овчаренко

**КОМПОЗИЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИЙ ІНВАРІАНТ
ПОЛІТИЧНОЇ ОНЛАЙН-СТАТТІ
(на матеріалі статей журналу *Spiegel-Online*)**

У статті розглянуто композиційну та комунікативну структуру німецької політичної онлайн-статті на прикладі інформаційно-політичного журналу „Der Spiegel”. Увагу зосереджено на стилістичних засобах та прагматичному спрямуванні політичної статті, особливості її існування у віртуальному просторі.

Ключові слова: *політичний дискурс, тип тексту, політична мова, критичний дискурс-аналіз, онлайн-стаття, композиційно-комунікативна модель, композиційна структура, комунікативна ознака.*

В статье рассмотрены композиционная и коммуникативная структура немецкой политической онлайн-статьи на примере информационно-политического журнала „Der Spiegel”. Внимание акцентировано на стилистических приёмах и прагматической направленности политической статьи, её особенностях у виртуальном пространстве.

Ключевые слова: *политический дискурс, тип текста, политический язык, критический дискурс-анализ, онлайн-статья, композиционно-коммуникативная модель, композиционная структура, коммуникативный признак*

The article deals with communicative and composition structure of German political online-article by example of informational political magazine „Der Spiegel”. The attention is focused on stylistic methods and pragmatic orientation of the political article, its peculiarities in virtual space.

Key words: *political discourse, type of text, political language, critical discourse analysis, online-article, composition-communicative model, composition structure, communicative characteristic*

Політичний дискурс є одним із найбільш актуальних і впливових напрямів дослідження у загальному багатогалузевому феномені дискурсу, адже політичний дискурс – це комплекс мовленнєвих структур у певному лінгвістичному контексті – контексті політичної діяльності, політичних поглядів і переконань [23, с. 20]. О.О. Селіванова підкреслює, що „головними функціями політичного дискурсу лінгвісти вважають боротьбу за владу (агітацію за владу, захоплення й утримання влади) [Водак 1997], інтеграцію й диференціацію групових агентів політики; розвиток конфлікту та встановлення консенсусу; здійснення вербальних політичних дій та інформування про них; створення „мовної реальності ” поля політики та її інтерпретацію; маніпуляцію свідомістю й контроль за діями політиків та електорату ” [30, с. 355]. На думку О.Й. Шейгал та В.І. Карасика, політичний дискурс реалізується насамперед як усний чи

© Овчаренко О.М. 2011

письмовий текст, адже за своєю природою політичний дискурс – це сукупність мовленнєвих дій, специфіка яких втілюється у різноманітні жанрових та типологічних форм, зокрема „парламентські дебати, промови політичних діячів, голосування, інтерв'ю з політологом, памфлет, фейлетон, проблемна політична стаття, написана журналістом, колонка коментатора, передова стаття, репортаж (зі з'їзду, мітингу тощо), інформаційна замітка, інтерв'ю з політиком, проблемна аналітична стаття, написана політиком, полеміка (теледебати, дискусія в пресі), мова політика, політичний документ (указ президента, текст закону, комюніке) [17, с. 234].

Актуальність дослідження політичної онлайн-статті зумовлено значенням політичного дискурсу у суспільному житті. Динамічний розвиток та становлення нових форм віртуального спілкування справляють дедалі все більший вплив на усі сфери життя, постійно розширюючи поле свого застосування. Віртуалізація політичного дискурсу є потужним чинником у формуванні політичної реальності. Комунікативні характеристики онлайн-публіцистики напряму пов'язані з розвитком політичних процесів, тому їх всебічне вивчення є досить суттєвим, як з практичної так із теоретичної точок зору.

Мета статті полягає у визначенні визначити композиційно-комунікативного інваріанту політичної онлайн-статті у статтях інформаційно-політичного журналу „Spiegel-online”.

Мас-медіа як віддзеркалення політичного дискурсу торкаються прямим чи непрямим чином усіх сфер життя сучасної людини, справляють на її свідомість та підсвідомість багатомірний вплив. Трансльований ними інформаційний потік поглиблює знання та досвід індивіда та цілих соціальних груп, впливає на їх мотивації. Суспільне призначення політичного дискурсу полягає в тому, щоб навіяти адресатам - громадянам необхідність "політично правильних" дій та оцінок. Тобто, метою політичного дискурсу є не опис, а створення підґрунтя для переконання адресатів, спонукання до дії, це й визначає його ефективність.

Мова політичного дискурсу насичена символами, а успіх і ефективність визначається тим, наскільки ці символи співзвучні з масовою свідомістю [24, с. 220-221]

Враховуючи вищесказане та спираючись на твердження про те, що комунікацію робить "політичною" не джерело повідомлення, а його зміст і мета [33, с. 39], зазначимо, що в кінцевому результаті відмінність політичної мови від буденної полягає не у використанні якихось особливих формальних засобів, а в такому співвідношенні між знаком (словом) і значенням, при якому звичні одиниці мови набувають незвичної інтерпретації. Така специфіка політичного дискурсу пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути вичитаний деякий "неекспліцитний"

смысл, що не зводиться до буквального, а іноді навіть є прямо протилежним до нього.

Інформаційний та технологічний поступ суспільства створює нові способи та моделі спілкування. У зв'язку з цим все більшого значення набувають інтерактивні можливості пов'язані з мережею Інтернет, зокрема з онлайн-публіцистикою. Онлайн-стаття різноманітної жанрової спрямованості належить до динамічних форм сучасної публіцистики. Вагоме місце в ній займає політична стаття. Політична інформація та її політологічне відображення становить стійкий блок новин орієнтований на найширшу аудиторію, та водночас спрямований на кожного зокрема, охоплюючи увесь діапазон соціокультурних характеристик реципієнта. Терміни „політичний ” та „політологічний ” слід чітко диференціювати, вони співвідносяться як об'єкт дослідження та метод або сукупність методів дослідження, оскільки політологія – це наука, об'єктом якої є політика та її взаємовідносини з особистістю і суспільством, котра займає одне з провідних місць у сучасному суспільствознавстві [7, с. 274], в свою чергу термін «політичний» означає – той, що стосується сфери управління державою («politisch» [Fr. Politique < lat. Politicus < griech. Politicos = die Bürgerschaft, Staatsverwaltung betreffend]: 1. Die Politik betreffend. 2. Auf ein Ziel gerichtet, klug und berechnend) [36, с. 1163].

Онлайн-стаття виступає „спадкоємицею” класичної газетної статті з притаманними їй мовними та графічними можливостями, водночас трансформуючи їх у віртуальному форматі гіпертексту.

Специфіку вербальних та невербальних складових статті у паперовій газеті висвітлено в працях вчених В. Г. Костомарова, А.Н. Баранова, Л.Г. Кайди, І.П. Лисакової, А.І. Мамалиги, В.В. Різуна, Т.Г. Хазагерова, Ю.В. Рождественського та багатьох інших, що є фундаментом для вивчення онлайн-публіцистики. На думку Л.М. Майданової типологічними ознаками газетного тексту зокрема є:

1. Орієнтованість на практику.
2. Обмеженість в обсязі з боку максимуму.
3. Доступність розуміння.
4. Швидкість утворення.
5. Емоціональна насиченість.
6. Письмова оформленість.
7. Поліадресатність та соціальна орієнтованість на широке коло читачів.
8. Конденсування змісту.
9. Поліфункціональність, обумовлена спрямованістю інформування та переконання.
10. Залежність від ситуації, обумовлена актуальністю газетних публікацій.
11. Документальність.
12. Інтерпретація документальних фактів [20, с. 11-18, с. 24-27].

Ці ж ознаки також притаманні онлайн-публікаціям, але з певними відмінностями. Віртуальна публікація відрізняється від паперової більшою мірою оперативності, і в цьому відношенні не поступається ні радію, ні телебаченню, що накладає свій відбиток як на спосіб продукування подібного тексту, так і на його структурну організацію та мовні засоби. Прагнення до максимальної актуальності та прагматичної дієвості виступає як ключовий жанровий регулятор. Віртуальний гіпертекст на відміну від фізично обмеженої паперової сторінки може бути безкінечно продовженим і значно більш варіативним. В процесі творення віртуального тексту обмеження притаманні паперовій поліграфії зникають, залишається лише технологія редакційної роботи, що значно посилює інтелектуальну та технічно-маніпулятивну складову. Міняється і сам процес сприйняття віртуального тексту у часі та просторі. З одного боку онлайн-стаття змінює часові характеристики в наступних аспектах: а) забезпечує подачу інформації в режимі реального часу; б) скорочує пошук інформації реципієнтом; в) пролонгує процес читання та пропонує систему архівації. Просторові характеристики сприйняття газетного тексту змінюються насамперед завдяки поєднанню лабіринтного (нелінійного) способу читання з лінійним, що і є медійним утворенням статті. Визначальними ознаками якого є розгалужена система посилань, активне фото- та відео супроводження, багаторівневість та багатоплановість віртуального простору сторінки [3, с. 1-24].

Політична онлайн-стаття як жанр визначається матеріалом та предметом висвітлення, тобто є медійним відображенням політичного дискурсу на певному рівні. Політична стаття як публіцистичний жанр є цілком усталеним і являє собою одну із найбільш важливих ланок політичного дискурсу. Зокрема, виділяють проблемну політичну статтю, написану журналістом та проблемну аналітичну статтю, написану політиком [17, с. 234]. Специфіка політичного дискурсу безумовно впливає на його публіцистичне втілення.

Відносно політичного дискурсу наявні два ключові підходи. Один розглядає політичний дискурс як феномен, в якому його соціальні, політичні та культурні характеристики переважають над мовними. Його представниками є прибічники так званого "критичного дискурс-аналізу" (Т. Ван Дейк, Р. Водак, Н. Ферклоу). Другий підхід полягає у суто лінгвістичному розумінні політичного дискурсу. На думку представників цього підходу (В. Чернявська, О. Шейгал, В. Карасік, Е. Педро), семантико-синтаксична структура політичного мовлення змушує людей формулювати певні погляди та будувати певні відносини. Найбільш справедливим за спільною думкою багатьох вчених є збалансоване бачення того, що ці дві дослідницькі стратегії доповнюють та поглиблюють одна одну [25, с. 74-75].

Варіанти структури політичної статті демонструють різні способи впливу на свідомість реципієнта. Основними ознаками онлайн-статті є сукупність так званих комунікативних та композиційних частин.

Проблематикою відображення в тексті основних комунікативних одиниць займалися такі вчені як Н. Д. Арутюнова [7], М. М. Бахтін [9], Ю. М. Лотман [19], Х. Люгер [1] та інші. Композиційна структура – це лінійний розвиток у викладі теми, а комунікативна – це структура сприйняття цієї теми, вони накладаються один на одного, утворюючи дискретну змістовну сітку (Див. табл. 1). Отже, можемо говорити про два щільно пов'язаних між собою рівні тексту: композиційний та комунікативний.

Таблиця 1

**Композиційно-комунікативна модель
німецької політичної онлайн-статті**

Композиційна структура					
Вступна частина				Основна частина	Заклучна частина
Рубрика	Заголовок	Рядок автора	Введення в тему		
Комунікативні ознаки					
Інформаційна		Оціночна		Сюжетна	Аналітична

Інваріантну композиційно-комунікативну модель тексту політичної статті утворюють комунікативні ознаки та композиційна структура. Для великих текстів з розгорнутою аргументацією, сюжетними лініями тощо, доцільним є виокремлення композиційних та комунікативних блоків [27, с. 69-72]. Для німецької політичної онлайн-статті з притаманними їй стислістю та лаконізмом більш коректним буде використання понять композиційної частини та комунікативної ознаки, що разом складають однотипну структуру до відповідних блоків, але відзначаються більшою стислістю. Серед комунікативних ознак можна виділити: інформаційну, оціночну, сюжетну аналітичну, та серед складових композиційної структури: вступну частину (Texteröffnung), яка в свою чергу складається з рубрики (Rubrik), заголовку (Titel), рядка автора (Autorzeile) та введення в тему (Lead); основної частини (Hauptteil), заключної частини (Textschluss). Комунікативні ознаки та композиційна структура співвідносяться між собою як вертикальна та горизонтальна складові тексту статті.

Функція вступної частини загалом полягає в тому, щоб привернути увагу читача і стисло відобразити суть матеріалу. Кожна із складових вступної частини має свої комунікативні акценти.

Рубрика визначає загальне тематичне спрямування матеріалу, важливі контекстні зв'язки, її шрифтове оформлення менш виразне ніж у заголовку (Подається менший кегель шрифту та його менша жирність. Водночас масивність шрифтового оформлення рубрики значно переважає контрастність основного тексту.) Текстовий розмір рубрики відповідає

газетному формату, тобто є лаконічним - від 1 до 4 слів: *Plagiatsvorwürfe gegen Gutenberg* [52], *Umfragen* [43], *Mubarak und der Westen* [48].

Заголовок в свою чергу повинен відповідати вимогам лаконічності (близько 8 слів), новизни та контекстуальної ясності, пробуджувати інтерес читача, та утримувати його увагу настільки, щоб він захопився матеріалом. Для виділення заголовку та надання йому підвищеної експресивності застосовуються специфічні шрифтові рішення, що відрізняються від решти тексту розміром, кольором, масивністю, фактурою тощо.

Nach der Wahl ist vor dem Kampf [42],
Im Dickicht der Bundestags-Expertisen [59],
Gutenberg tauscht Doktor gegen Karriere [49],
Taktierer, Blockierer, Verlierer [46],
Gutenberg entdeckt den Kampf für die Freiheit [47].

Для інваріанта рядок автора є неодмінною складовою та подається тим же кеглем шрифту що й основний текст, але у варіанті курсиву.

Введення в тему розширює інформацію про текст і виконує по суті функцію експрес-анотації, у порівнянні із заголовком воно є більш визначеним та дає читачу коротке резюме змісту відповідної статті. Для виокремлення введення серед загального тексту статті, застосовується напівжирний шрифт. З точки зору організації змісту та синтаксису переважають розповідні речення:

Es geht um mutmaßliche Scheinrechnungen und dubiose Zahlungen: Ermittlungen gegen , die rheinland-pfälzische CDU bringen auch die Managerin von TV-Moderator Stefan Raab in Bedrängnis.[45];

хоча є і питання:

Doch wie lange noch? [53],
Hat der Verteidigungsminister gegen die Bundestagsregeln verstoßen?
[57],
Diktaturen sind böse, es sei denn, sie helfen dem Westen? [48].

Застосовується принцип піраміди, що містить зокрема нові факти та вже відомі читачу факти, щоб нагадати йому суть та перебіг подій.

Основна частина висвітлює проблему, що міститься за вступною частиною. Дає відповіді на питання, які окреслюють основні характеристики теми. Подача інформації не втрачає своєї важливості і наприкінці тексту, тому не втрачається інтерес читача. Ця частина містить не лише факти та цитати відносно даної проблематики, але й вказує на джерела відомостей. Основна частина поділяється на підрозділи, кожен з яких має свій підзаголовок та надає інформацію, яка вибудована за принципом перевернутої піраміди. Підзаголовки основної частини можуть бути на зразок:

Kein Hinweis auf die Quellen – nirgends, Ausmaß macht Ältestenrat ratlos.[57];

Leise Kritik aus den eigenen Reihen, Ausweg in der Promotionsordnung?
[52];

Keine Gedanken über Finanzierung des Wahlkampfes gemacht, Überraschend naive Aussagen [45].

Заключна частина не тільки підводить ризику та логічно завершує основний текст, вона виконує функцію містка між дискретними елементами гіпертексту у розширеній часовій перспективі:

Behält er Recht, müssen Regierung und Opposition wieder an den Verhandlungstisch zurückkehren, das Geschacher begänne von Neuem. Angesichts der bevorstehenden Wahlen in Hamburg, Sachsen-Anhalt, Rheinland-Pfalz und Baden-Württemberg ist nicht davon auszugehen, dass die Parteien dann zielstrebig nach Kompromissen suchen. Eine Hängepartie bis in den April droht. [46].

Інваріант німецької політичної онлайн-статті складається з двох основних компонентів: інтенційно-композиційної структури та комунікативних ознак.

До композиційної структури інваріанту тексту належать:

- вступна частина (Texteröffnung)
- основна частина (Hauptteil);
- заключна частина (Textschluss).

До комунікативних ознак належать: інформаційна, оціночна, сюжетна, аналітична. Вони виділяються за принципом „перевернутої піраміди” (чим найважливіша новина, тим вона вище стоїть), міститься центральна звістка новини, якщо піраміду скоротити, забравши передісторію (бекграунд) і контекстні зв'язки, і навіть джерела та подробиці, найважливіша інформація, а саме суть, збережеться.

Всі статті побудовані за єдиним композиційним принципом і без суттєвих відхилень від стандартного порядку композиційних частин, що і є проявом інваріанту.

Політична онлайн-стаття в силу свого лаконізму і жанрової специфіки відрізняється від інших форм публіцистики жорстким дотриманням принципу перевернутої піраміди. Найбільш актуальна частина інформації, якій надаються ознаки сенсації, знаходиться на початку тексту. Надалі розглядається фактологічний ряд, аргументація, точки зору тощо. Для подачі матеріалу характерне порушення хронологічного та причинно-наслідкового зв'язку, що є типовим прийомом привернення та утримання уваги читача. Для загального характеру тексту властива позиція інформування, тому визначальною вважаємо інформаційну комунікативну ознаку, яку розуміємо як найбільш функціонально провідну і найбільшу за обсягом, що визначає стилістику та прагматичну спрямованість мовлення. Всі інші комунікативні ознаки спираються на інформативність матеріалу, моделюються за його посередництвом, апелюють до реакції читача, зумовленої базовим повідомленням. Особливістю інформаційної комунікативної ознаки є те, що за його посередництвом втілюються аргументативні та директивні інтенції. Саме зовнішня форма об'єктивного інформування забезпечує максимальну прагматичну дієвість тексту, адже у читача ніби самі собою формуються певні висновки та оцінки, які можуть

бути відсутні в прямому словесному оформленні, але закономірно виникають при прочитанні статті. Отже, можемо констатувати, що для комунікативної структури онлайн-статті типовою є перевага інформаційної комунікативної ознаки, за посередництвом якої реалізуються всі інші прагматичні вектори тексту.

Одним із проявів прагматичної спрямованості тексту є цільовий добір стилістичних засобів, під впливом яких знаходиться читач : зокрема, анафора:

Gaby Allendorf beteuerte gegenüber der Staatsanwaltschaft, sie habe sich über die Finanzierung des rheinland-pfälzischen Wahlkampfes 2005/2006 damals "keine Gedanken gemacht". [45].

"Hätte ich die Inanspruchnahme der Wissenschaftlichen Dienste verschleiern wollen - so wie das in den letzten Tagen auch zu lesen oder zu hören war -, dann hätte ich diese präzisen Angaben sicherlich nicht gemacht, weil, wenn sie in der Arbeit angegeben sind, kann man letztlich auch nachvollziehen, wo diese Quelle liegt, welche Quelle das ist." [57]

порівняння:

Bei den Leuten kommt das an wie ein großes Opfer. [51]

Lindner glaubt wie andere in der Partei, dass sich die Frage nach Frauen in Führungsjobs in den nächsten Jahren von selbst erledigt. [54]

Hört man derzeit in Hamburg, wie die Grünen über die CDU sprechen und die Christdemokraten über die Ökopartei, klingt das einstige schwarz-grüne Bündnis wie ein großes Missverständnis. [42]

метафора:

Von der Leyens rigider Vorschlag kommt manchen Liberalen zur unrechten Zeit - nämlich mitten hinein in die anrollenden Landtagswahlkämpfe in Hamburg, Sachsen-Anhalt, Rheinland-Pfalz und Baden-Württemberg. [55]

"An die Arbeit!", rief Hamburgs designierter SPD-Bürgermeister Olaf Scholz am Abend seines fulminanten Wahlsiegs einer euphorisierten Anhängerschaft zu. [43]

Das kann allerdings nicht verdecken, dass sich in dem monatelangen Poker keine der beiden Seiten mit Ruhm bekleckert hat. [47]

Statt sich dem Vorwurf zu stellen, er habe Teile seiner Doktorarbeit abgeschrieben, versuchte sich der angeschlagene CSU-Politiker an einem Katz-und-Maus-Spiel mit Journalisten in Berlin. [56]

Das monatelange Geschacher lässt nur Verlierer zurück. [47]

Es war die siebte Runde dieser Art, wieder wurde geschachert und gefeilscht, wieder ist nichts herausgekommen. [47]

Behält er Recht, müssen Regierung und Opposition wieder an den Verhandlungstisch zurückkehren, das Geschacher begänne von Neuem. [47]

та мовних запозичень, а саме англіцизмів:

Die CSU steht trotz der Plagiatsaffäre wie ein Mann hinter ihrem vermeintlichen Superstar Karl-Theodor zu Guttenberg. [55]

Die Mission endete im Desaster. Und das nicht nur, weil Bohr die Landtagswahl verlor, so dass sein Kontrahent von der SPD, Kurt Beck, fortan mit absoluter Mehrheit regieren konnte. [46]

Wie Raab macht Allendorf sich wenig aus Promi-Partys. [46]

Dennoch könnte der Coup der Ministerin für die FDP zum Problem werden. [55]

і терміни:

Sein Griff nach Münchner Parteizentrale und Berliner Kanzleramt - alles nur eine Frage der Zeit. [53]

Das sieht Generalsekretär Lindner gelassen. [55]

Hört man derzeit in Hamburg, wie die Grünen über die CDU sprechen und die Christdemokraten über die Ökopartei, klingt das einstige schwarz-grüne Bündnis wie ein großes Missverständnis. [42]

Es ist der Fraktionschef der SPD, Frank-Walter Steinmeier. Der ehemalige Außenminister ist in diesen Tagen so etwas wie Westerwelles letzter Freund. [55]

Dennoch könnte der Coup der Ministerin für die FDP zum Problem werden. [55]

Оригінальність політичної онлайн-статті полягає з одного боку у чіткості та монолітності структури, з іншого у щільному зв'язку та динамічному співставленні прагматичних навантажень у тексті.

Інваріант німецької політичної онлайн-статті інформаційно-політичного журналу „Der Spiegel” існує у вигляді конкретних варіантів. По-перше, варіативною є кожна із трьох основних частин тексту: вступна частина, основна і заключна, поєднуючись між собою, вони утворюють достатньо гнучку систему варіантів статті, яка охоплює усі завдання, поставлені перед статтями цього жанру.

Вступна частина, наприклад, може мати варіанти на рівні рубрики застосування або відсутність аббревіатур, відповідно більша або менша насиченість тексту на самому початку: *SPD-Sieg [42]*, *CDU-Finanzskandal [45]*; використання слів іноземного походження, а саме англіцизмів: *Copy-Paste-Affäre [44]*, *Führungsjobs [54]*.

Варіація заголовку відбувається в межах більш розгорнутого і менш розгорнутого формулювання.

Відносно авторського рядку присутні варіанти оформлення:

von + автор (автори) напр.: *Von Annett Meiritz und Björn Hengst[42]*, *von Philipp Wittrock, [47]*, *von Matthias Bartsch, Markus Brauck und Alexander Kühn [45]*; aus + місцевість напр.: *Aus Kelkheim berichten Sebastian Fischer und Matthias Gebauer[50]*; ein Kommentar von + автор (автору) *Ein Kommentar von Franz Walter [44]*; автор (автору), місцевість. напр.: *Von Sebastian Fischer, München [47]*; *Von Sebastian Fischer, München. [48]*.

Авторський рядок може бути повністю відсутнім, якщо стаття має загальне редакційне спрямування [43], [56].

Варіанти введення в тему полягають у більшому або меншому загостренні інтриги, наявності питань, які посилюють увагу читача, у контрастному співставленні думок та тезисів:

Hat der Verteidigungsminister gegen die Bundestagsregeln verstoßen? Diese Frage will heute der Ältestenrat prüfen. Es gibt neue Vorwürfe: Karl-Theodor zu Guttenberg hat mehr Bundestagsexpertisen kopiert als bisher bekannt - und zwei abgekupferte Gutachten in der Arbeit sogar ganz verschwiegen. [57].

Варіанти основної частини можуть мати різний внутрішній розподіл від суцільного тексту до багатьох підрозділів [58], [59], [60], [61].

Варіації заключної частини залежить головним чином від конкретного матеріалу, вона найбільш оповідна і насичена подробицями:

Und Guttenberg mahnt, weder Europäer noch Amerikaner dürften den Eindruck erwecken, dass ihnen autoritäre Regimes oder Diktaturen im arabischen Raum lieber seien als Regierungen, die in freien Wahlen gewählt und auch abgewählt werden könnten.

Doch am zwischenzeitlichen Festhalten des Westens an Mubarak ändert auch dies nichts. [47];

Am Freitagmorgen wird Steinmeier im Bundestag reden, Thema ist das Awacs-Mandat der Bundesregierung. Gut möglich, dass er ein bisschen mehr schimpft als in den vergangenen Tagen. Zu viel Milde mit Westerwelle, das dürfte er inzwischen gemerkt haben, kommt nicht besonders gut an bei seinen Leuten. [55];

Різні форми варіювання тексту політичної онлайн-статті є конкретним втіленням універсальної інваріантної схеми та запорукою її ефективного й адекватного функціонування.

Література

1. Lüger H. Pressesprache. – Tübingen: Niemeyer, 1983. – 169 S.
2. Püschel Ü. Die Zeitung - das altjunge Medium. In: Rüschoff, Bernd/ Schmitz, Ulrich (Hg.): Kommunikation und Lernen mit alten und neuen Medien. - Frankfurt/M. u.a.: Lang, 1996 – S. 28 – 38.
3. Schmitz U. Optische Labyrinth im digitalen Journalismus. Text-Bild-Beziehungen in Onlein-Zeitungen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.linse.uni-essen.de/peters/lab.htm.
4. Schmitz U. Schriftliche Texte in multimedialen Kontexten. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.linse.uni-essen.de/peters/lab.htm.
5. Schmitz U. Zur Sprache im Internet. Skizze einiger Eigenschaften und Probleme. – 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.linse.uni-essen.de/peters/lab.htm.
6. Searl J.R. Speech Acts: An Essey in the Philosophy of Language . – London etc.: Cambridge Univ. Press, 1969. – 208 p.
7. Арутюнова Н.Д. Фактор адресата// Изв. АН СССР. Сер. Лит. Яз.- М., 1981-Т. 40, №4.- С. 356-367
8. Баранов А.Н. Аргументация как языковой и когнитивный феномен // Когнитивные исследования за рубежом. Методы искусственного интеллекта в моделировании политических решений. – М., 1990. –С. 19-33.
9. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества. – М.: Искусство, 1986 – 445с.

10. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: Підручник/Флорій Сергійович Бацевич.-К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. -344 с.
11. Вакуров В.Н., Кохтев Н.Н., Солганик Г.Я. Стилистика газетных жанров: Учеб. пособие для вузов. – М.: Высш. шк., 1978. – 183 с.
12. Водак Р. Язык. Дискурс. Политика /Перевод с англ. и нем.; ВГПУ. – Волгоград: Перемена, 1997. – 139 с.
13. Гальперин И.П. Текст как объект лингвистического исследования. – М.: Наука, 1981. – 139 с.
14. Дейк Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. Пер. с англ./ Сост. В.В. Петрова; Под ред. В.И. Герасимова; Вступ. ст. Ю.Н. Караулова и В.В. Петрова // Когнитивные и речевые стратегии выражения этнических предубеждений / Пер. с англ. О. А. Гулыги. – М.: Прогресс, 1989. – 312 с.
15. Дридзе Т.М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. – М.: Наука, 1984 – 284 с.
16. Кайда Л.Г. Эффективность публицистического текста. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 183с.
17. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс/Владимир Ильич Карасик. - Волгоград: Перемена, 2002.-447с.
18. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе: Некоторые особенности современной газетной публицистики. – М.: Изд-во МГУ, 1971. – 267с.
19. Лотман Ю. М. Семиотика культуры и понятие текста // Лотман Ю.М. Избранные статьи / Ю. М. Лотман. – Талин, 1992. – Т. 1. – С. 129-132.
20. Майданова Л. М. Структура и композиция газетного текста. Средства выразительного письма. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1987. – 180 с.
21. Макаров М. Л. Основы теории дискурса: Монография/Михаил Львович Макаров. – М.: 2003.-280 с.
22. Макаров М.Л. Коммуникативная структура текста (Конспект лекций). – Тверь,1990. – 52 с.
23. Опарина Е.О. Метафора в политическом дискурсе // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования: Сб. науч. тр. / Отв. ред. и сост. Герасимов В.И., Ильин М.В. – М.: РАН ИНИОН, 2002. С. 20).
24. Павлуцька В.О. Політичний дискурс: особливості та функції // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. - Житомир, 2008. - С.220-221.
25. Переверзев Е.В., Кожемякин Е.А. Политический дискурс: многопараметральная модель // Вестник ВГУ, Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация. - Белгород, 2008. - №2. - С.74-75.
26. Пешкова Т. В. Прагмалінгвістичні аспекти літературно-критичної статті сучасної німецької публіцистики: дисертація канд. філол. наук: 10.02.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2003.
27. Пешкова Т.В. Гіпертекстові ознаки літературно-критичної статті в Інтернеті // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики – К. : КНУ, 2002. – Вип.1. – С.171 – 177.
28. Почепцов Г.Г. Коммуникативные аспекты семантики. – К. : Вища школа, 1987. – 137 с.
29. Рождественский Ю.В. О семантических особенностях текстов массовой коммуникации // Семантика средств массовой коммуникации. - М., 1973. - Ч. 1. – С. 190-196.
30. Селіванова О, О. Сучасна лінгвістика: Напрями та проблеми: Підручник/ Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава: Довкілля – К, 2008.-712 с.

31. Сусов И.П. К предмету прагмалінгвістики // Содержательные аспекты предложения и текста: Межвузовский тематический сборник. - Калинин: Изд-во Калинин. ун-та, 1983 – С.3 – 15.
32. Феллер М.Д. Текст як модель комунікативного акту // Нариси про текст. Теоретичні питання комунікації і тексту / Різун В.В., Мамалига А.І., Феллер М.Д. – К.: РВЦ «Київський університет», 1998. – С.240 - 282.
33. Фоменко О. С. Лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття): Дис. ... канд. філол. наук. – К., 1998.– 195 с.
34. Хазагеров Т.Г. Информационный процесс как основа функционально-типологической классификации (на материале газетных жанров) // Типология журналистики. – Ростов н / Д: Изд-во Рост. ун-та, 1987. – С. 139 – 147.
35. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. – М.: Волгоград: Перемена, 2000. – 367 с.

Список довідкової літератури

36. Duden Deutsches Universalwörterbuch. – Mannheim; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1989. – 1816 S.
37. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://de.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Hauptseite>.
38. Wikipedia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Заглавная_страница.
39. Большой толковый словарь немецкого языка: Для изучающих немецкий язык. / Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache. – М.: Издательство Март, 1998. – 1248 с.
40. Новий тлумачний словник української мови: 42000 слів: у 4 т.: Для студ. вищих та середніх навч. Закл. / В. Яременко, О. Сліпушко (уклад.). – К.: Аконті, 1999. – Т.2.: Ж – О. – 911 с.
41. Селіванова О. О. –Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. - Полтава, Довкілля -К, 2010. -844 с.

Список джерел ілюстративного матеріалу

42. SPIEGEL ONLINE - Annett Meiritz und Björn Hengst. Nach der Wahl ist vor dem Kampf. 21. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/pohtik/deutschland/0,1518,druck-746888,00.html>.
43. SPIEGEL ONLINE - Bild.de-Leser revoltieren gegen Guttenberg. 24. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-747445,00.html>.
44. SPIEGEL ONLINE - Franz Walter. Kapitulation des deutschen Bürgertums. - 23. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-747016,00.html>
45. SPIEGEL ONLINE - Matthias Bartsch, Markus Brauck und Alexander Kühn. E-Mail belastet Raabs Managerin. - 18. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-746124,00.html>.
46. SPIEGEL ONLINE - Philipp Wittrock. Taktierer, Blockierer, Verlierer. - 09. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-744270,00.html>.
47. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer Der Westen stützt Mubarak – noch. 25. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-743791,00.html>

48. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer Guttenberg entdeckt den Kampf für die Freiheit. - 04. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-743689,00.html>.
49. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer und Matthias Gebauer. Guttenberg tauscht Doktor gegen Karriere. - 22. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/pohtik/deutschland/0,1518,druck-746888,00.html>
50. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer und Matthias Gebauer. Guttenberg misslingt der Befreiungsschlag.- 18. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-746394,00.html>
51. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer und Philipp Wittrock. Wie Guttenberg seine Krise überstehen will. - 23. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-747022,00.html>.
52. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer, Florian Gathmann und Philipp Wittrock. Der Titelverteidiger. - 18. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-746365,00.html>
53. SPIEGEL ONLINE - Sebastian Fischer. Wie der Unionsstar seine Parteifreunde verstört. - 26. Februar 2011. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-747786,00.html>.
54. SPIEGEL ONLINE - Severin Weiland. FDP wehrt sich gegen von der Leyens Frauenquote. 01. Februar 201 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-742923,00.html>.
55. SPIEGEL ONLINE - Veit Medick. Westerwelles roter Freund. 24. März 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-753013,00.html>.
56. SPIEGEL ONLINE Guttenberg kopierte auch von Bundestagsdienst. 19. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-746518,00.html>.
57. SPIEGEL ONLINE Veit Medick, Oliver Sallet. Im Dickicht der Bundestags-Experten. 24. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-743791,00.html>.
58. SPIEGEL ONLINE Lisa Erdmann, Annett Meiritz, Sebastian Fischer, Carolin Neumann, Maike Jansen, Katharina Peters und Oliver Sallet. Frauen an die Macht. 02. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-742697,00.html>
59. SPIEGEL ONLINE Von der Leyen zeigt sich kompromissbereit. 01. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-742950,00.html>
60. SPIEGEL ONLINE Ex-Terrorist Boock schildert Einsteig bei RAF. 03. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-743321,00.html>
61. SPIEGEL ONLINE Polizei räumt Straßenblockade gegen Stuttgart 21. 08. Februar 2011 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/0,1518,druck-744133,00.html>